

незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним промислом» (2012 р.); Борисов Є.М. на тему: «Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: кримінально-правова характеристика» (2013 р.) та Волкова Т.І. Кримінально-правова охорона рибних, звіриних або інших водних біологічних ресурсів (ст. 249 КК України) (2019 р.).

Праці згаданих науковців мають фундаментальний характер і становлять теоретичне підґрунтя для вдосконалення різних аспектів протидії злочинності у сфері охорони довкілля загалом. Але, не зважаючи на це, питання означені темою дисертації, не знаходили окремого комплексного дослідження в контексті розслідування. З метою усунення цієї прогалини, означена проблема потребує детального дослідження через призму розробки окремої методики розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, результатом якого мають стати науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вирішення наявних криміналістичних та кримінальних процесуальних задач.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування : наказ Генерального прокурора від 30 черв. 2020 р. № 299. *Офіс Генерального прокурора* : URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

Лісіцький Андрій Валерійович,

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, УЧИНЕНИХ ШЛЯХОМ ПІДПАЛУ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, сьогодні є надзвичайно актуальним питанням.

У попередніх дослідженнях ми акцентували увагу на кримінальні правопорушення, де згідно Кримінального кодексу України, підпал є способом вчинення чи приховання кримінальних правопорушень, що визначено у диспозиції статті чи належить до кваліфікуючих ознак.

Так, зокрема, мова йде про такі склади кримінальних правопорушень, як: ст. 113 КК України «Диверсія»; ч.2 ст. 194 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна»; ч.1 ст. 195 КК України «Погроза знищення майна»; ч. 3 ст. 239-1 КК України «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром земель)»; ч. 4 ст. 240 КК України «Порушення правил охорони або використання надр»; ч. 2 ст. 252 КК України «Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду»; ст. 258 КК України; ст. 259 КК України «Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»; ст. 294 КК України «Масові заворушення»; ч. 2 ст. 347 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця»; ч. 2 ст. 378 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного»; ч. 2 ст. 399 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи» та ін. [1]. Попри значну кількість злочинних діянь, посягання на різні групи суспільних відносин, дані кримінальні правопорушення можуть бути об'єднані за такою ознакою як «спосіб вчинення», що реалізується шляхом підпалу. Дана ознака визначає зміст криміналістичної характеристики та впливає на алгоритм досудового розслідування.

За сучасних умов життя нашої держави, відсічі збройній агресії РФ, запровадженням з 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану [2], розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, набуло особливої актуальності, шокуючих кількісних та якісних характеристик.

За даними Офісу Генерального прокурора, на початок листопада 2022 року зареєстровано 44389 злочинів агресії та воєнних злочинів за період повномасштабного вторгнення Росії на території України [3]. Значна частина злочинів, вчинених за умов воєнного стану, пов'язана із застосуванням такого способу злочинної діяльності як підпал.

Зокрема, починаючи з 24 лютого в Україні було охоплено пожежами більше 40 тисяч гектарів територій лісового фонду. Половина цієї площі припадає на Чорнобильський біосферний заповідник [4]. Російські військові спровокували масштабні пожежі на зернових полях у Запорізькій, Дніпропетровській, Херсонській та областях України, знищивши врожай [5].

Значні збитки шляхом застосування підпалу завдаються житлу та іншому майну громадян України. Так, у липні 2022 року віцепрем'єрка з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Ірина Верещук повідомила, що через війну втратила житло 800 тисяч українців. За даними Міністерства розвитку громад та територій України, унаслідок

російської агресії в Україні зруйновано або пошкоджено 116 тисяч житлових будинків [6]. Ці трагічні приклади із сучасного життя України можна продовжувати. Однак, щодо кожного кримінального правопорушення, вчиненого шляхом підпалу, й щодо особливо важливо – воєнного злочину – повинні бути досягнуті завдання кримінального судочинства, покарні винні та відшкодовано збитки.

Важливе значення за даних умов має належне криміналістичне забезпечення діяльності із досудового розслідування. Значні зусилля за даним напрямом докладаються Експертною службою МВС України. Нині відбувається збір доказової бази у процесі фіксації воєнних злочинів, вчинених російськими окупантами. Зокрема, вітчизняні фахівці проводять експертизи, використовуючи обладнання, надане американськими партнерами. Приміром, надзвичайно важливою стала нещодавно передана урядом США унікальна криміналістична лабораторія. Завдяки проведенню з її допомогою ДНК-досліджень є змога оперативно документувати події, які відбувалися в регіонах, що піддалися російській агресії. Йдеться як про руйнування житла, так і критичної інфраструктури. Наразі Експертна служба МВС України у своєму ресурсі має 10 повнопрофільних криміналістичних лабораторій [7]. Враховуючи обсяг військової агресії, катастрофічну кількість кримінальних правопорушень, вчинених щодо громадян України, потреба в удосконаленні криміналістичного забезпечення досудового розслідування, належного матеріально-технічного оснащення – лише зростає.

Допомагають у вирішенні вказаних завдань і європейські партнери. Країни-члени ЄС доручили КМЄС підтримати українських колег, щоб сприяти розслідуванню та переслідуванню будь-яких випадків військових злочинів. Під час спільних візитів до звільнених районів Бучі, Ірпіня та Гостомеля Київської області експерти місії надавали консультації та підтримку щодо збору доказів, методів ДНК-профілю, ідентифікації жертв катастрофи, збору та ідентифікації слідів тощо. Нещодавно Консультативна місія ЄС в Україні передала Нацполіції України обладнання на 30 тис. євро. Це збільшить спроможність українських слідчих збирати докази у справах про воєнні злочини у нещодавно звільнених у Донецькій, Харківській області та Херсонщині [8].

Таким чином, враховуючи вказані та інші обставини, мусимо констатувати наступне. Кримінальні правопорушення, вчинені шляхом підпалу, завжди викликали особливий суспільний резонанс, привертали увагу теоретиків у їх наукових дослідженнях та протидія даним кримінальним правопорушенням була пріоритетом для практиків. З початком повномасштабної війни РФ, вчиненням злочинів агресії та воєнних злочинів шляхом підпалу, проблематика набула особливої актуальності та нагальності. На даному етапі перед

правоохоронними органами України поставлено важливе завдання виявлення, фіксації подій кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, вилучення криміналістично значущої інформації, проведення всіх необхідних слідчих (розшукових) дій для досягнення завдань кримінального судочинства, утвердження принципів законності та справедливості.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

3. Офіс Генерального прокурора: [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua/>.

4. Лісові пожежі, війна і несподівані наслідки: що робити зі згарищем? *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/article/war-and-forest-fires/>.

5. Росія підпалює поля в Україні, щоб мільйони людей у світі зіткнулися з голодом – МЗС. *Сьогодні*. URL: <https://www.segodaya.ua/ua/strana/podrobnosti/rossiya-podzhigaet-polya-v-ukraine-chtoby-milliony-lyudey-v-mire-stolknulis-s-golodom-mid-1629648.html>

6. Як податися на компенсацію за житло, знищене через агресію Росії: інструкція. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/kompensatsii-zruynovani-budyanky/32105775.html>.

7. Постійний представник США при ООН Лінда Томас-Грінфілд вражена роботою українських експертів-криміналістів/*Експертна служба МВС*. URL: <https://dndec.mvs.gov.ua/%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b8%d0%b9%d0%bf%d1%80%d0%b5%d0%b4%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%b2%d0%bd%d0%b8%d0%ba-%d1%81%d1%88%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%b8-%d0%be%d0%be%d0%bd-%d0%bb%d1%96%d0%bd/>.

8. КМЄС посилює потенціал українських судово-медичних експертів у розслідуванні воєнних злочинів. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/kmyes-posylyuye-potencial-ukrayinskyh-sudovo-medychnyh-ekspertiv-u-rozsliduvanni-voyennyh-zlochyniv/>.